

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 330.322.1

Ярошевич Наталя Богуславівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів

Національний університет «Львівська політехніка»

Ярошевич Наталья Богуславивна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры финансов

Национальный университет «Львовская политехника»

Yaroshevych Natalya

PhD, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finans

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-3836-067X

Якимів Андрій Ігорович

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри технологій управління

Національний університет «Львівська політехніка»

Якимов Андрей Игоревич

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры технологий управления

Национальный университет «Львовская политехника»

Yakymiv Andriy

PhD, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Management Technologies

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-1020-8481

**БЮДЖЕТНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРІОРИТЕТИ ТА
ТЕНДЕНЦІЇ**
**БЮДЖЕТНОЕ ИНВЕСТИРОВАНИЕ В УКРАИНЕ: ПРИОРИТЕТЫ
И ТЕНДЕНЦИИ**
BUDGET INVESTMENTS IN UKRAINE: PRIORITIES AND TRENDS

Анотація. У статті досліджено пріоритети бюджетного інвестування та тенденції розподілу капітальних видатків між рівнями бюджетної системи в Україні протягом 2010-2019 років. Встановлено що, капітальні видатки бюджетів в Україні не можуть ототожнюватися з капітальними інвестиціями з бюджету, оскільки містять статті, що не узгоджуються із класичним розумінням інвестицій. Але аналіз їх динаміки та структури дає можливість виявити пріоритети бюджетного інвестування та розподіл бюджетного інвестування між рівнями бюджетної системи. Встановлено, що з 2015 року в Україні спостерігається зростання питомої ваги капітальних видатків зведеного бюджету в загальній сумі видатків зведеного бюджету, за рахунок місцевих бюджетів, що є наслідками збільшення ресурсної бази місцевих бюджетів у зв'язку з реформою децентралізації. Виявлено позитивну тенденцію зростання відсотку виконання капітальних видатків як державного, так і місцевих бюджетів. Також виявлено з 2015 року зміну співвідношення капітальних видатків між рівнями бюджетної системи в напрямку переважання місцевих бюджетів та зміну структури капітальних видатків державного та місцевих бюджетів: у державному бюджеті капітальні трансферти підприємствам, що є формою підтримки окремих галузей економіки зменшуються, натомість у місцевих бюджетах зростають. Таким чином економічна функція держави по підтримці окремих галузей економіки делегується місцевим бюджетам. Також виявлено зміну пріоритетів у

структурі фінансування державних інвестиційних проектів з державного бюджету України протягом 2019-2020 років з проектів соціального розвитку на проекти розвитку транспортної інфраструктури (70% фінансування). Встановлено, що капіталовкладення з бюджетів усіх рівнів не спрямовані на мультиплікацію бюджетних інвестицій, тому збільшення бюджетних капітальних видатків не гарантує прискорення економічного держави. Покращення системи державного управління інвестиційною діяльністю має відбуватися в напрямку формування та бюджетного фінансування інвестиційних проектів, які сприятимуть впровадженню нових технологій, створенню нових робочих місць та інвестиційній привабливості країни.

Ключові слова: *бюджетне інвестування, капітальні видатки бюджету, капітальні трансферти підприємствам, бюджетне фінансування інвестиційних проектів*

Анотація. *В статті досліджені пріоритети бюджетного інвестування і тенденції розподілу капітальних витрат між рівнями бюджетної системи України в 2010-2019 роках. Встановлено, що капітальні витрати бюджетів в Україні не можуть отождествлятися з капітальними інвестиціями з бюджету, так як містять статті, які не відповідають класичному розумінню інвестицій. Крім того, аналіз їх динаміки і структури дає можливість виявити пріоритети бюджетного інвестування і розподілу бюджетного інвестування між рівнями бюджетної системи. Встановлено, що з 2015 року в Україні спостерігається зростання частки капітальних витрат загального бюджету в загальній сумі витрат загального бюджету за рахунок місцевих бюджетів, що є наслідком збільшення ресурсної бази місцевих бюджетів в зв'язку з реформою децентралізації. Виявлена позитивна тенденція зростання*

процента выполнения капитальных расходов как государственного, так и местных бюджетов. Также выявлено изменение соотношения капитальных расходов между уровнями бюджетной системы в направлении преобладания местных бюджетов и изменение структуры капитальных расходов государственного и местных бюджетов: в государственном бюджете капитальные трансферты предприятиям (форма поддержки отдельных отраслей экономики) уменьшаются, зато в местных бюджетах растут. Таким образом, экономическая функция государства по поддержке отдельных отраслей экономики делегируется местным бюджетам. Также выявлено изменение приоритетов в структуре финансирования государственных инвестиционных проектов из государственного бюджета Украины в течение 2019-2020 годов из проектов социального развития на проекты развития транспортной инфраструктуры (70% финансирования). Установлено, что капиталовложения из бюджетов всех уровней не направлены на мультипликацию бюджетных инвестиций, поэтому увеличение бюджетных капитальных расходов не гарантирует ускорение экономического государства. Улучшение системы государственного управления инвестиционной деятельностью целесообразно в направлении формирования и бюджетного финансирования инвестиционных проектов, которые будут способствовать внедрению новых технологий, созданию новых рабочих мест и инвестиционной привлекательности страны.

Ключевые слова: *бюджетное инвестирование, капитальные расходы бюджета, капитальные трансферты предприятиям, бюджетное финансирование инвестиционных проектов*

Summary. *The article investigates the priorities of budget investment and trends in the distribution of capital expenditures among the budgetary system levels in Ukraine during 2010-2019 period. It has been established that capital*

expenditures of budgets in Ukraine cannot be equated with capital investments from the budget, since they contain articles that are inconsistent with the classical understanding of investments. But the analysis of their dynamics and structure makes it possible to identify the priorities of budget investment and the distribution of budget investment among the budget system levels. It has been established that since 2015 in Ukraine there has been an increase in the share of capital expenditures of the consolidated budget in the total expenditures of the consolidated budget at the expense of local budgets, which are a consequence of an increase in the local budgets resource base in relation to the decentralization reform. A positive trend of growth in the percentage of capital expenditures fulfillment of both state and local budgets was revealed. Also, since 2015, a change in the ratio of capital expenditures among the levels of the budget system in the direction of the prevalence of local budgets and a change in the structure of capital expenditures of the state and local budgets has been revealed: in the state budget, capital transfers to enterprises that are a form of support for certain sectors of the economy are decreasing, but in local budgets they are growing. Thus, the economic function of the state to support individual sectors of the economy is delegated to local budgets. It also revealed a change in priorities in the structure of financing public investment projects from the state budget of Ukraine during 2019-2020 from social development projects to transport infrastructure development projects (70% of funding). It has been established that capital investments from budgets of all levels are not aimed at multiplying budget investments; therefore, an increase in budget capital expenditures does not guarantee the acceleration of the state economic development. The improvement of the investment activities state management system should be realized in the direction of formation and budgetary financing the investment projects that will contribute to the introduction of new technologies, the creation of new jobs and the investment attractiveness of the country.

Key words: *budget investment, capital expenditures of budget, capital transfers to enterprises, budget financing the investment projects*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Здійснення державного інвестування є необхідною умовою ефективного розвитку, про що свідчить досвід розвинених держав світу. Фінансування за рахунок бюджету було ключовим чинником структурних перетворень економіки США, саме із значними державними інвестиціями в економіку та регулюючою роллю держави пов'язують значний успіх Китаю, а у економічно розвинених європейських країнах бюджетні кошти залишаються одним із найвагоміших важелів структурних змін в економіці. Тому стимулювання державних інвестицій в Україні є важливим, особливо в умовах поганого стану вітчизняної інфраструктури та потенційних потреб відновлення Сходу України. Проте в бюджетному інвестуванні в Україні існує низка проблем, зокрема малий зв'язок між бюджетним інвестуванням та економічним зростанням в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій З проблематики у сфері інвестиційної діяльності держави опубліковано чимало наукових праць вітчизняних авторів: І. Бланка [1], Т. Майорової, А. Пересади [2], В. Федоренка, І. Гриценка, Т. Воронкової [3] та інших. Науковці вказують на важливе місце державної участі у процесах інвестування та важливість формування державної політики в сфері інвестування. Капітальним інвестиціям, їх змісту, ролі у державній інвестиційній діяльності присвячені роботи О. Гордієнка [4]; інвестиції за рахунок державного бюджету досліджувала Н. Лещенко [5], за рахунок місцевих бюджетів С. Батіщева [6]; ефективності державних інвестицій присвячено праці О.Федорчак [7].

Високо оцінюючи науковий доробок вказаних авторів, зауважимо, що на сьогодні потребує аналізу та виявлення тенденцій структура

бюджетних інвестицій по рівнях бюджетної системи у зв'язку з реформою децентралізації та пріоритетів бюджетного інвестування.

Метою статті є дослідження пріоритетів бюджетного інвестування з державного та місцевих бюджетів та тенденції розподілу бюджетних інвестицій між рівнями бюджетної системи в Україні для виявлення проблем існуючої системи управління державними інвестиціями і надання пропозицій щодо їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження В економічно розвинених країнах частка державних інвестицій становить від 2 до 5% від ВВП, у швидкозростаючих країнах Азії (Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань) – 5 –7% від ВВП, у Китаї, Таїланді і В'єтнамі загальний обсяг державних інвестицій перевищує 7% ВВП. Незважаючи на зростання питомої ваги капітальних інвестицій зі зведеного бюджету України від 8,5% до 14,6% протягом 2010 – 2019 років у структурі усіх капітальних інвестицій (табл.1), їх обсяги є дуже малими – від 0,4% до 2,2% від ВВП протягом останніх 10 років (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка капітальних інвестицій та капітальних видатків з бюджетів в Україні у 2010 – 2019 рр.

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Капітальні інвестиції										
Капітальні інвестиції, в % до ВВП	15	16	17	16	13	13	14	14	15	15
Капітальні інвестиції за рахунок коштів зведеного бюджету, в % до усіх капітальних інвестицій	8,5	11,2	9,6	5,5	3,3	7,4	9,4	12,7	12,7	14,6
Капітальні інвестиції за рахунок коштів зведеного бюджету, в % до ВВП	1,2	1,8	1,7	0,9	0,4	0,9	1,3	1,8	1,9	2,2
Капітальні інвестиції за рахунок коштів державного бюджету, в % до усіх капітальних інвестицій	5,7	7,9	6,4	2,6	0,7	2,4	2,3	3,5	4	5,1
Капітальні інвестиції за рахунок коштів місцевих бюджетів в % до усіх капітальних інвестицій	2,9	3,3	3,2	2,9	2,6	4,9	7,1	9,2	8,7	9,6

Капітальні видатки										
Капітальні видатки зведеного бюджету, в % до усіх видатків зведеного бюджету	8,1	10,1	8,3	5,8	3,9	6,9	8,7	9,5	11,5	11,4
Капітальні видатки зведеного бюджету, в % до ВВП	2,8	3,2	2,9	2	1,3	2,4	3,1	3,3	4	3,9
Відсоток фактичного виконання капітальних видатків зведеного бюджету, %	72,3	72,5	66,2	56,2	52	77,6	76,9	77,8	78,4	80,4
Капітальні видатки державного бюджету, в % до усіх видатків державного бюджету	6,9	9,4	7,5	4,4	1,7	3	3,9	4,9	7,1	7,1
Капітальні видатки державного бюджету, в % до ВВП	2	2,4	2,1	1,2	0,5	0,9	1,1	1,4	2	1,9
Відсоток фактичного виконання капітальних видатків державного бюджету, %	70,8	72,5	65,5	60,3	49,9	68,9	73,9	77,2	76,7	77,1
Капітальні видатки місцевих бюджетів, в % до усіх видатків місцевих бюджетів	8,3	9,6	7,3	6,5	6,2	11,5	15	15	16	17,6
Капітальні видатки місцевих бюджетів, в % до ВВП	1,2	1,3	1,2	1	0,9	1,6	2,2	2,5	2,6	2,5
Відсоток фактичного виконання капітальних видатків місцевих бюджетів, %	78,5	79,7	69,6	52,3	51,1	83	79,4	79,5	80,7	83,1

Джерело: побудовано авторами за матеріалами [8; 9]

В зарубіжній літературі розрізняють поняття: «government investments» («урядові інвестиції») та «public investments» («публічні інвестиції»). У вітчизняному законодавстві немає чіткого розмежування понять «бюджетне інвестування» (вкладення коштів виключно з державного чи місцевих бюджетів), «державне інвестування» (вкладення коштів з державного бюджету, з державних позабюджетних фондів, а також державними підприємствами), «публічне інвестування» (вкладення коштів із державного бюджету, позабюджетних фондів, інвестиції державних підприємств, вкладення коштів місцевих бюджетів та інвестицій комунальних підприємств) [10, с. 46].

Вкладення коштів з державного та місцевих бюджетів відбувається у формі прямих капіталовкладень, фінансування інвестиційних проектів за рахунок державного або місцевого бюджету; державних та місцевих гарантій за інвестиційними проектами. Проте інформація про прямі капіталовкладення з бюджетів, фінансування і співфінансування інвестиційних проектів за рахунок бюджетів подається лише фрагментарно, у розрізі звітів різних центральних органів влади (Державної казначейської служби України, Міністерства торгівлі та економічного розвитку (МЕРТ), Міністерства фінансів (МФУ) тощо), не є систематизованою, тому тенденції та пріоритети бюджетного інвестування можна виявити за результатами аналізу капітальних видатків бюджетів.

В економічно розвинених країнах питома вага капітальних видатків до всіх видатків державного бюджету – від 4 до 16%. В Україні питома вага капітальних видатків державного бюджету до всіх видатків державного бюджету на рівні 2 – 7%; на рівні 4 – 11% знаходиться питома вага капітальних видатків зведеного бюджету в загальних видатках зведеного бюджету (табл.1).

В Україні під капітальними видатками бюджету розуміють платежі з метою придбання необоротних активів, землі, нематеріальних активів, стратегічних і надзвичайних запасів товарів, невідплатні платежі, що передаються одержувачам бюджетних коштів з метою придбання ними подібних активів, компенсації втрат, пов'язаних з руйнуванням чи пошкодженням необоротних активів. Згідно із затвердженою Бюджетною класифікацією, капітальні видатки включають придбання основного капіталу і капітальні трансферти (населенню, підприємствам, установам, організаціям, органам державного управління інших рівнів, іноземних держав та міжнародним організаціям). Придбання основного капіталу складається з: 1) придбання обладнання і предметів довгострокового користування; 2) капітального будівництва (придбання); 3) капітального

ремонту (житла, приміщень, інших об'єктів); 4) реконструкції та реставрації (житла, приміщень, інших об'єктів); 5) створення державних запасів і резервів; 6) придбання землі та нематеріальних активів.

До складу капітальних видатків входять статті, що не узгоджуються із класичним розумінням інвестицій. Зокрема, до статті «Придбання обладнання і предметів довгострокового користування» включаються також придбання меблів (службового призначення, для дитячих, навчальних закладів, медичних, лікувально-профілактичних закладів; спеціальних меблів для закладів культури), придбання спортивного обладнання, обладнання для їдалень, буфетів, протипожежного приладдя, поповнення музейних фондів, книг для бібліотечних фондів; придбання сценічно-постановочних засобів (декорації, меблі й реквізит, бутафорія, театральні й національні костюми, головні убори, білизна, взуття, перуки) та ін. До статті «Створення державних запасів і резервів» включаються витрати на закупівлю товарів для створення стратегічних та надзвичайних запасів, запасів зерна та інших товарів, що мають особливо важливе значення для країни, зокрема, державні фонди дорогоцінних металів та каміння, а також державний матеріальний резерв. Тому капітальні видатки не можуть ототожнюватися з капітальними інвестиціями з бюджету, вони є більшими за розміром (наприклад, 3,9% до ВВП у 2019 році), ніж капітальні інвестиції (2,2% до ВВП у 2019 році) (табл.1), але аналіз їх динаміки та структури дає можливість побачити пріоритети бюджетного інвестування та розподіл бюджетного інвестування між рівнями бюджетної системи, що неможливо дослідити за даними державної статистичної служби, що робить публічне представлення лише загальної суми капітальних інвестицій з бюджетів, без деталізації їх структури. Особливістю капітальних вкладень, які здійснюються за рахунок бюджетних коштів, полягає у відсутності прибутку від об'єкта інвестування.

З 2015 року спостерігається зростання як питомої ваги капітальних видатків зведеного бюджету в загальній сумі видатків зведеного бюджету (табл. 1.), так і питомої ваги капітальних видатків зведеного бюджету до ВВП. Це відбувається в основному за рахунок місцевих бюджетів, що є наслідком збільшення ресурсної бази місцевих бюджетів у зв'язку з реформою децентралізації: капітальні видатки місцевих бюджетів збільшилися у 2019 році до 17,6% від усіх видатків місцевих бюджетів (у 2014 році становили лише 6,2%) та до 2,6% від ВВП. Тоді коли капітальні видатки з державного бюджету, коливаючись на рівні 1–2% від ВВП не мають зростаючої тенденції (табл.1).

Проте незважаючи на збільшення капітальних видатків, їх обсяг залишається на низькому рівні. З 2010 до 2014 року спостерігалось зниження відсотка виконання капітальних видатків зведеного бюджету, що визначається як відношення фактичних видатків до запланованих. Проте з 2015 року відсоток виконання капітальних видатків як державного, так і місцевих бюджетів та, відповідно, зведеного бюджету (табл.1) зростає, що є позитивною тенденцією.

Структура капітальних видатків державного та місцевих бюджетів та їх динаміка істотно змінилися протягом останніх 10 років: якщо до 2014 року капітальні видатки державного бюджету перевищували капітальні видатки місцевих бюджетів, то з 2015 року капітальні видатки місцевих бюджетів перевищують капітальні видатки державного бюджету (в 1,3 рази в 2019 році) (рис.1).

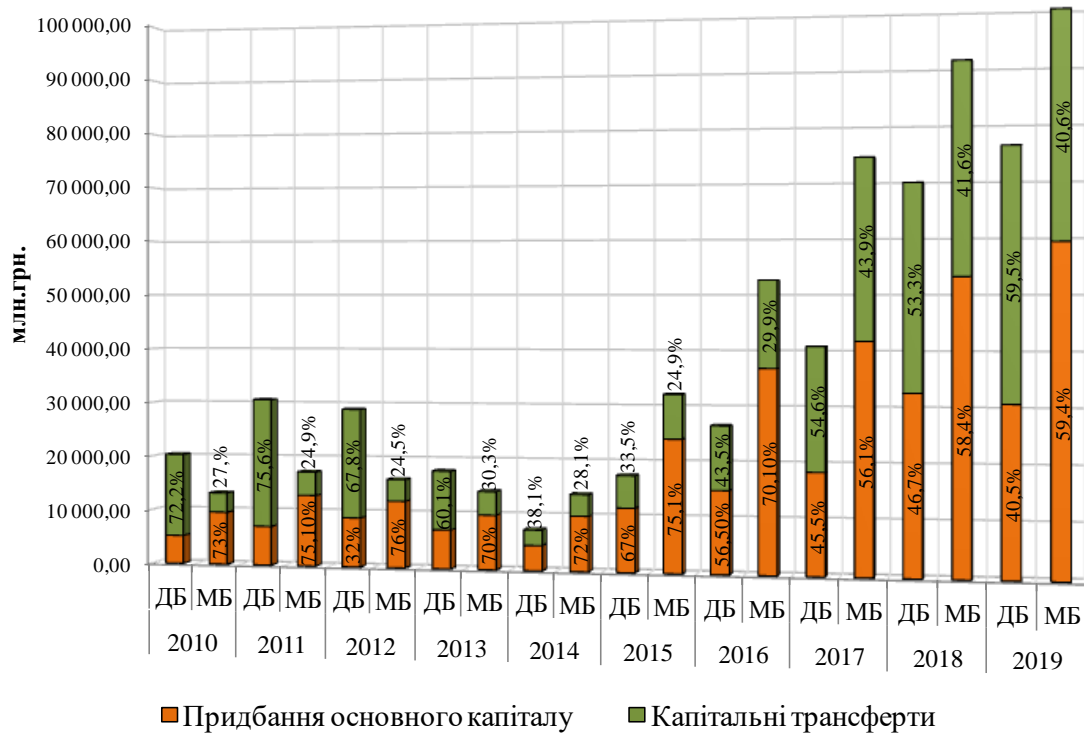

Рис. 1. Структура капітальних видатків державного (ДБ) та місцевих бюджетів (МБ) бюджетів у 2010-2019 роках

Джерело: побудовано авторами за матеріалами [9]

Якщо до 2013 року капітальні трансферти з державно бюджету склали 60-70% від усіх капітальних видатків та істотно перевищували придбання основного капіталу, то з 2013 року у капітальних видатках державного бюджету придбання основного капіталу стало переважаючим (рис.1). При цьому істотно знижується питома вага капітальних трансфертів підприємствам (дотації та непрямі субсидії, внески у статутні фонди суб'єктів підприємницької діяльності), що у 2010 році становила майже 60% від усіх капітальних видатків з державного бюджету, а у 2019 році знизилася до 34% (рис.2). В Україні більша частина коштів капітальних трансфертів підприємствам (у вигляді прямих та непрямих субсидій) іде в промисловість, енергетику, будівництво та сільське господарство, що сприяє збільшенню прибутковості підприємств, тобто опосередковано впливає на стан інвестиційного клімату в країні.

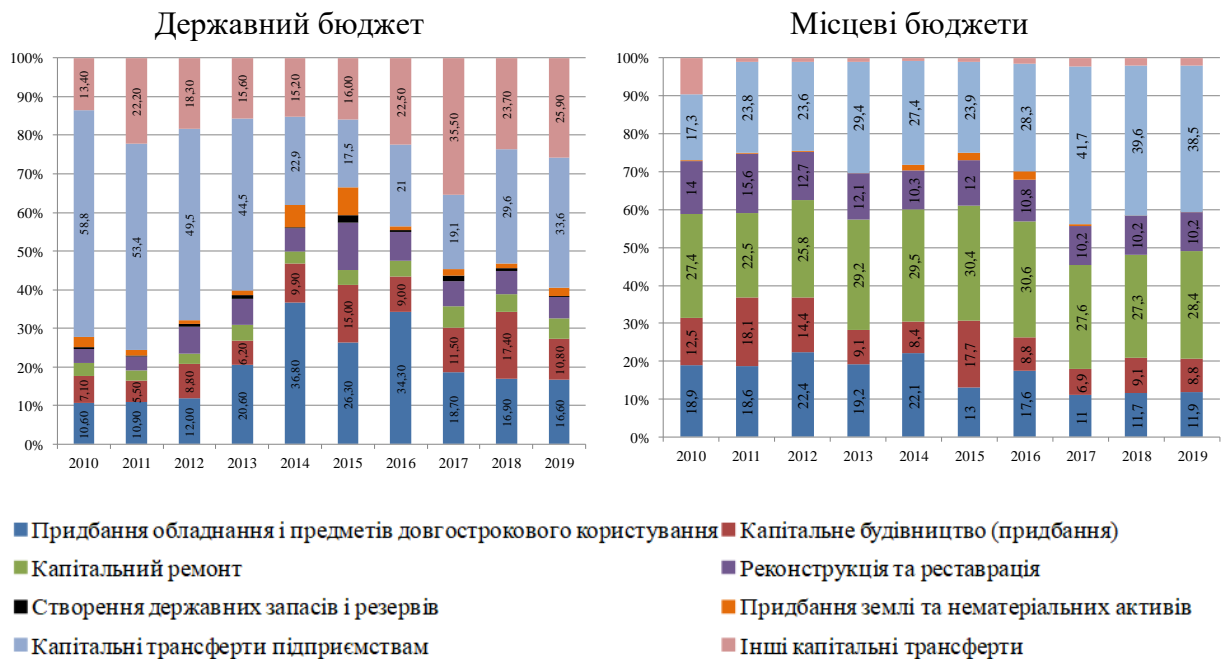

Рис. 2. Структурна динаміка капітальних видатків з державного та місцевих бюджетів протягом 2010-2019 рр.

Джерело: побудовано авторами за матеріалами [9]

Питома вага придбання основного капіталу у структурі капітальних видатків місцевих бюджетів має тенденцію до зменшення (від 76% у 2011 році до 60% у 2019), натомість питома вага капітальних трансфертів зростає від 24% до 40%.

Капітальні ремонти, реконструкції та реставрації об'єктів бюджетної сфери домінують в переліках фінансування капітальних видатків місцевих бюджетів, на відміну від державного.

Низький рівень капітальних видатків (від 4% до 11%), порівняно із поточними видатками, свідчить про низьку інвестиційну активність держави (табл.1). Саме тому бюджетні кошти, що вкладаються в інвестиційні проекти, мають бути розподілені найраціональнішим та найефективнішим способом. Держава має здійснювати інвестування в ті галузі, продукція яких має загальнонаціональне значення, розвиток яких необхідний для прискореного зростання економіки.

Система реалізації інвестиційних проектів, у яких держава приймає участь або безпосередньо як інвестор, співінвестор або як гарант в Україні існує досить розгалуженою. Законодавством в Україні визначено різні види державної підтримки для суб'єктів діяльності, що реалізують інвестиційні проекти залежно від виду проектів. До інвестиційних проектів, що реалізуються шляхом державного інвестування застосовується Порядок відбору інвестиційних проектів, для розроблення або реалізації яких надається державна підтримка [10], що передбачає державну реєстрацію в Державному реєстрі інвестиційних проектів, для розробки або реалізації яких може надаватися державна підтримка.

Проте не всі інвестиційні проекти, що отримують різні види державної фінансової підтримки підлягають реєстрації і знайшли місце у Державному реєстрі. Зокрема МЕРТ веде реєстр щодо (1) державних інвестиційних проектів, (2) інвестиційних проектів, (3) інвестиційних проектів у пріоритетні галузі економіки, (4) проектів, які реалізуються за участі міжнародних фінансових організацій; (5) проектів, що реалізуються за участі міжнародної технічної допомоги. Підлягають реєстрації за ініціативою суб'єкта інноваційної діяльності, і реєстр веде Міністерство освіти і науки України – (1) інноваційні проекти та (2) пріоритетні інноваційні проекти. Не реєструються і Державний реєстр не ведеться щодо (1) національних проектів, (2) державних та муніципальних інфраструктурних проектів (державна фінансова підтримка здійснюється через кошторис Головного розпорядника, яким є Мінрегіонбуд), (3) проектів державно-приватного партнерства, (4) проектів соціально-економічного розвитку (державна фінансова підтримка здійснюється через кошторис Головного розпорядника, яким є МФУ), (5) проектів транскордонного співробітництва [11, с. 188-200]. Таким чином дані про державні інвестиційні проекти з Державного реєстру не представляють

всієї структури фінансування інвестиційних проектів з державного бюджету.

Майже 67% фінансування державних інвестиційних проектів виділено з державного бюджету у 2020 році (майже 74% у 2019 році) на реалізацію проектів транспортної інфраструктури; майже 29% – на функціонування органів влади та надання ними послуг (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість державних інвестиційних проектів та структура їх фінансування з державного бюджету України у 2019-20 рр.

Сфери державних інвестиційних проектів	2019		2020	
	Кількість проектів, одиниць	Структура фінансування, %	Кількість проектів, одиниць	Структура фінансування, %
Охорона здоров'я	16	14,4	22	4,2
Соціально-культурна сфера	6	1,2	9	0
Спортивна сфера	2	1,8	3	0
Освіта	6	2	8	0,2
Охорона навколишнього середовища	9	6,1	10	0,7
Транспортна інфраструктура	13	73,6	14	65,9
Функціонування органів влади та надання ними послуг	8	1	8	28,8
Паливно-енергетична сфера	–	–	1	0,1
Разом	60	100	75	100

Джерело: побудовано авторами за матеріалами [11]

Для проектів соціально-культурної та спортивної сфери не передбачалося фінансування з державного бюджету на 2020 рік, хоч потреба коштів для завершення розпочатих проектів соціально-культурної сфери у 2021-2023 роках становить 4921,8 млн.грн, а проектів спортивної сфери – 2559,6 млн.грн. Проекти транспортної інфраструктури, на які традиційно виділено найбільше коштів з державного бюджету, передбачають розвиток окремих автомобільних доріг державного

значення, відновлення та покращення їх транспортно-експлуатаційного стану (Н-31; Н-18; Н-08; М-12; М-14) та розбудову прикордонної дорожньої інфраструктури на підходах до пунктів пропуску на українсько-польському, українсько-угорському, українсько-молдавському кордонах. Кінцевою метою таких проектів є їх спроможність покращувати якість надання тих чи інших соціальних послуг, але не економія видатків з бюджету на утримання існуючої інфраструктури чи збільшення надходжень до бюджетів. Тому такі проекти мають незначний вплив на економічне зростання.

Виходячи з поточної ситуації в Україні основним пріоритетом державного інвестування має бути забезпечення економічного зростання, а не функціонування органів влади. Державні інвестиційні проекти повинні забезпечити високий мультиплікативний ефект зростання ділової та інвестиційної активності в національній економіці. Тому бюджетні кошти повинні вкладатися в економічно-ефективні державні проекти, щоб через деякий час поверталися у бюджет у вигляді податків. В Україні не спостерігається значимий ефект мультиплікації державних інвестицій. Тому першочергове завдання уряду полягає у формуванні інвестиційних проектів, які фінансуватимуться з державного бюджету, і які сприятимуть інвестиційній привабливості країни, збалансованості економічних циклів, створенню нових робочих місць і впровадженню нових технологій.

Також інвестиційна діяльність держави має сприяє притоку інвестиційних коштів з інших джерел, тим самим стимулюючи розвиток економіки. Міжнародний досвід свідчить, що для стабільного економічного зростання інвестиції мають бути на рівні 15–30 % валового національного продукту (ВНП) [13, с.10]. Капітальні інвестиції в Україні коливаються на рівні 13 – 17% від ВВП (табл.1), що є нижче достатнього рівня. Як і в розвинутих країнах, де саме нефінансові корпорації створюють близько 60% національного інвестиційного фонду [14, с.22-23],

в Україні понад 70% [8]. капіталовкладень також здійснюється в основному за рахунок коштів підприємств і організації. Негативною тенденцією в Україні слід вважати постійне зменшення частки капітальних інвестицій за рахунок кредитів банків та інших позик від 15 % у 2011 році (максимальне значення за 10 років) до 7,7% у 2019 році, що свідчить про те, що банківська сфера в Україні не створює умов для можливостей кредитування інвестиційних проектів. Також негативною тенденцією є значне скорочення інвестицій за рахунок коштів іноземних інвесторів: якщо в 2015 році кошти іноземних інвесторів склали 3,1% загального обсягу капітальних інвестицій (максимальне значення за 10 років), то в 2019 році всього 0,6 % [8].

Висновки та перспективи. Незважаючи на зростання питомої ваги капітальних інвестицій зі зведеного бюджету України у структурі усіх капітальних інвестицій протягом останніх 10 років, їх обсяги є дуже малими, істотно меншими ніж в економічно розвинених країнах, як і питома вага капітальних видатків у бюджетах всіх рівнів. У зв'язку з реформою децентралізації, наслідком якої стало збільшення ресурсної бази місцевих бюджетів, з 2015 року в Україні спостерігається зростання питомої ваги капітальних видатків зведеного бюджету в загальній сумі видатків зведеного бюджету, за рахунок місцевих бюджетів та зростання відсотку виконання капітальних видатків як державного, так і місцевих бюджетів, що є позитивною тенденцією. Змінилася також структура капітальних видатків державного та місцевих бюджетів та їх співвідношення: капітальні видатки місцевих бюджетів перевищують капітальні видатки державного бюджету в 1,3 рази. У капітальних видатках державного бюджету відбулася зміна співвідношення капітальних трансфертів, основною частиною яких традиційно були капітальні трансферти підприємствам (дотації та непрямі субсидії) до придбання основного капіталу в напрямку зростання останнього. У

зростаючих у прямому і відносному вираженні, капітальних видатках місцевих бюджетів спостерігається протилежна тенденція – зміна співвідношення капітальних трансфертів до придбання основного капіталу в напрямку зростання капітальних трансфертів, причому також підприємствам. Таким чином економічна функція держави по підтримці окремих галузей економіки делегується місцевим бюджетам. В переліках фінансування капітальних видатків місцевих бюджетів домінують капітальні ремонти, реконструкції та реставрації об'єктів бюджетної сфери, що свідчить про спрямованість капіталовкладень не на мультиплікацію бюджетних інвестицій. Тому збільшення капітальних видатків з бюджетів всіх рівнів не гарантує прискорення економічного зростання та зайнятості.

Також відбулася зміна пріоритетів у структурі фінансування державних інвестиційних проектів з державного бюджету України протягом 2019-2020 років – 70% фінансування спрямовується на реалізацію проектів транспортної інфраструктури, тоді як в попередні роки перевага надавалася проектам соціального розвитку. Розвиток транспортної інфраструктури безперечно збільшує інвестиційну привабливість країни та сприяє розвитку вітчизняного бізнесу, проте в Україні потрібні інвестиційні інфраструктурні проекти національного масштабу, з потенціалом мультиплікації ділової активності, які здатні докорінно змінити ситуацію в країні.

В Україні не спостерігається значимий ефект мультиплікації державних інвестицій, тому основним в державному управлінні інвестиційною діяльністю має стати формування та бюджетне фінансування інвестиційних проектів, які сприятимуть впровадженню нових технологій, створенню нових робочих місць та інвестиційній привабливості країни.

Література

1. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент: підручник К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. 398 с.
2. Пересада А.А., Майорова Т.В. Управління банківськими інвестиціям: монографія К.: КНЕУ, 2005. 388 с.
3. Інвестування в Україні в умовах глобалізації: монографія / В.Г. Федоренко та ін; за ред. В.Г. Федоренка, І.М. Грищенка, Т.Є. Воронкової. К.: ТОВ «ДКС центр», 2016. 324 с.
4. Гордієнко О.М. Капітальні інвестиції: зміст, роль та місце у державній інвестиційній діяльності // Державне будівництво. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_33 (дата звернення 05.03.2021)
5. Лещенко Н. Інвестиції за рахунок бюджету: що це таке? Популярна економіка: ціна держави. 2014. Вип. 25. URL: <http://costua.com/files/report-infrastructure.pdf> (дата звернення 05.03.2021)
6. Батіщева С. М. Фінансування капітальних вкладень місцевих бюджетів Наукові праці НДФІ. 2009. Вип. 3 (48).С. 35–42
7. Федорчак О.В. Проблеми державного інвестування в Україні // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2017. № 4. С. 45-55.
8. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування // Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kindj/infin2019_u.htm (дата звернення 05.03.2021)
9. Звітність. Державна казначейська служба України: веб-сайт. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення 05.03.2021)
10. Про затвердження Порядку відбору інвестиційних проєктів, для реалізації яких надається державна підтримка: постанова Кабінету

Міністрів України від 13 листопада 2013 р. № 835 // Кабінет Міністрів України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2013-%D0%BF>
(дата звернення 05.03.2021)

11. Ярошевич Н.Б., Кондрат І.Ю., Якимів А.І. Державне управління інвестиційною діяльністю: Навчальний посібник Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 429 с.
12. Перелік державних інвестиційних проєктів // Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=854a0a66-60cc-4897-81df-acd4e098a1a0&tag=PerelikDerzhavnikhInvestitsiinihProektiv> (дата звернення 05.03.2021)
13. Матюшенко І. Ю. Інвестування (в контексті міжнародної інтеграції України): навч. посібн. / І. Ю. Матюшенко. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 396 с.
14. Луців Б.Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування: Підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 544 с.

References

1. Blank I.O., Ghuljajeva N.M. Investycijnyj menedzhment: pidruchnyk K.: Kyjiv. nac. torgh.-ekon. un-t, 2003. 398 s.
2. Peresada A.A., Majorova T.V. Upravlinnja bankivskymy investycijam: monohrafija K.: KNEU, 2005. 388 s.
3. Investuvannja v Ukrajinі v umovakh ghlobalizaciji: monohrafija / V.Gh. Fedorenko ta in; za red. V.Gh. Fedorenka, I.M. Ghryshhenka, T.Je. Voronkovoji. K.: TOV «DKS centr», 2016. 324 s.
4. Ghordijenko O.M. Kapitaljni investyciji: zmist, rolj ta misce u derzhavnij investycijnij dijajlnosti // Derzhavne budivnyctvo. 2012. # 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_33 (data zvernennja 05.03.2021)

5. Leshhenko N. Investyciji za rakhunok bjudzhetu: shho ce take? Populjarna ekonomika: cina derzhavy. 2014. Vyp. 25. URL: <http://costua.com/files/report-infrastructure.pdf> (data zvernennja 05.03.2021)
6. Batishheva S. M. Finansuvannja kapitaljnykh vkladenj miscevykh bjudzhetiv Naukovi praci NDFI. 2009. Vyp. 3 (48).S. 35–42
7. Fedorchak O.V. Problemy derzhavnogho investuvannja v Ukraini // Visnyk Nacionaljnoji akademiji derzhavnogho upravlinnja pry Prezydentovi Ukrainy. Serija: Derzhavne upravlinnja. 2017. # 4. S. 45-55.
8. Kapitaljni investyciji za dzherelamy finansuvannja // Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: veb-sajt. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kindj/infin2019_u.htm (data zvernennja 05.03.2021)
9. Zvitnistj. Derzhavna kaznachejsjka sluzhba Ukrainy: veb-sajt. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (data zvernennja 05.03.2021)
10. Pro zatverdzhennja Porjadku vidboru investycijnykh proektiv, dlja realizaciji jakykh nadajetsja derzhavna pidtrymka: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 lystopada 2013 r. # 835 // Kabinet Ministriv Ukrainy URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2013-%D0%BF> (data zvernennja 05.03.2021)
11. Jaroshevych N.B., Kondrat I.Ju., Jakymiv A.I. Derzhavne upravlinnja investycijnoju dijalnistju: Navchaljnyj posibnyk Ljviv: «Novyj Svit-2000», 2020. 429 s.
12. Perelik derzhavnykh investycijnykh proektiv // Ministerstvo ekonomichnogho rozvytku, torghivli ta siljsjkogho ghospodarstva Ukrainy: veb-sajt. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=854a0a66-60cc-4897-81df->

acd4e098a1a0&tag=PerelikDerzhavnikhInvestitsiinihProektiv (data
zvernennja 05.03.2021)

13. Matjushenko I. Ju. Investuvannja (v konteksti mizhnarodnoji integraciji Ukrajiny): navch. posibn. / I. Ju. Matjushenko. Kh.: KhNU imeni V. N. Karazina, 2013. 396 s.
14. Luciv B.L., Kravchuk I.S., Sas B.B. Investuvannja: Pidruchnyk. Ternopilj: Ekonomichna dumka, 2014. 544 s.